

Valsts budžeta struktūra un nodokļi

Sasniedzamais rezultāts

- Es izprotu valsts budžeta veidošanas pamatprincipus Latvijā.
- Es pamatoju nodokļu maksāšanas nepieciešamību.
- Es analizēju valsts budžeta ienākumu avotus.
- Es analizēju budžeta līdzekļu izlietojuma mērķtiecību.
- Es vingrinu prasmi strādāt ar statistikas materiāliem.

1. uzdevums. Noskaties Latvijas Televīzijas pētnieciskā seriāla “Naudas zīmes”

31. sēriju “Kā veidojas valsts budžets?” līdz 5:52 minūtei!

Tiešsaiste <https://vimeo.com/28095377>

Atbildi uz jautājumiem!

1.1. Kāpēc nepieciešams valsts budžets?

1.2. Kas veido valsts budžeta ieņēmumus?

1.3. Kā nodokļi ir saistīti ar valsts budžetu?

1.4. Kādam nolūkam paredzēti valsts budžeta izdevumi?

2. uzdevums. Strādā pāri ar klasesbiedru vai grupā!

Izmantojiet Finanšu ministrijas mājaslapā pieejamos datus par valsts budžetu:

http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/

Izvēlieties informāciju par 3 pēdējiem gadiem un nosakiet budžeta:

- 3 lielākos ieņēmumu avotus;
- 3 lielākās izdevumu nozares!

Ierakstiet iegūto informāciju tabulā!

Pēc tabulas aizpildīšanas atbildiet uz jautājumiem!

Budžeta līdzekļu sadalījums	... gads miljoni eiro	Budžeta līdzekļu sadalījums	... gads miljoni eiro	Budžeta līdzekļu sadalījums	... gads miljoni eiro
IEŅĒMUMI (kopā miljoni eiro)		IEŅĒMUMI (kopā miljoni eiro)		IEŅĒMUMI (kopā miljoni eiro)	
1.		1.		1.	
2.		2.		2.	
3.		3.		3.	
IZDEVUMI (kopā miljoni eiro)		IZDEVUMI (kopā miljoni eiro)		IZDEVUMI (kopā miljoni eiro)	
1.					
2.					
3.					

2.1. Kurš budžeta veids bija Latvijā izvēlētajos gados?

Pamatojiet atbildi ar statistikas datiem!

2.2. Vai šajos gados ir mainījušies ieņēmumu avoti?

Vai šajos gados ir mainījušās izdevumu nozares?

Pamatojiet atbildi ar statistikas datiem!

2.3. Paskaidrojiet, kāpēc valsts visvairāk līdzekļu izlieto šīm izdevumu nozarēm!

Pamatojiet atbildi ar faktiem!

2.4. Uzrakstiet, kā jūs vēlētos mainīt valsts budžeta izdevumus!

Pamatojiet savas atbildes!

Prezentējiet savus ieteikumus pāri ar klasesbiedru vai grupā!

3. uzdevums. Izpētiet informāciju par nodokļiem Latvijā!

Izmantojiet Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapu www.vid.gov.lv!

Aizpildiet tabulu!

Nodoklis	Nodokļa apraksts	Nodokļa lielums
Sociālās apdrošināšanas iemaksas		
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis		
Uzņēmuma ienākuma nodoklis		
Pievienotās vērtības nodoklis		
Īpašuma nodoklis		

4. uzdevums. Izpildi uzdevumus, izmantojot:

- informāciju tekstā “Ziņa skolēnam”;
- diagrammu “Neto algas aprēķināšana” atgādnē!

Ziņa skolēnam

Neto darba alga ir naudas summa, ko darbinieks saņem pēc nodokļu atskaitīšanas. Pirms samaksas darba devējam no pilnās jeb bruto algas ir jāatskaita valstij nodokļi. Šie nodokļi ir sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

Lai aprēķinātu neto darba algu, tev:

- jānoskaidro:
 - ✓ sociālās apdrošināšanas iemaksu likme,
 - ✓ iedzīvotāju ienākuma nodokļu likme,
 - ✓ neapliekamais minimums,
 - ✓ atvieglojumi par apgādājamajiem;
- jāievēro noteikta aprēķinu secība;
- jāpārveido nodokļu procentu rādītāji par decimālcipariem, piemēram, $10,50\% = 0,105$.

Neto darba algas aprēķināšanas secība

- Sociālās apdrošināšanas iemaksu aprēķināšana.
- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa bāzes aprēķināšana.
- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšana.
- Neto algas aprēķināšana.

Ziņa skolēnam

**Neto darba algas aprēķināšanai nepieciešamā informācija
(ziņas par 2021. gadu).**

Aktuālo informāciju meklē Valsts ieņēmumu dienesta mājaslapā!

Bruto darba alga (piemēram, minimālā darba alga)	500 eiro
Sociālās apdrošināšanas iemaksu likme	10,50 %
Iedzīvotāju ienākumu nodokļa minimālā likme	20 %
Valstī noteiktais neapliekamais minimums	300 eiro (algai, kas nepārsniedz 500 eiro)
Atvieglojumi par vienu apgādājamo	250 eiro
Ienākumi, virs kuriem nepiemēro neapliekamo minimumu	1800 eiro

Piemērs neto algas aprēķināšanai

Šajā piemērā mēs ņemsim par pamatu minimālo darba algu.

Mēs uzskatīsim, ka strādājošajam nav apgādājamo personu.

Strādājošais darbavietā ir iesniedzis nodokļu grāmatiņu.

1. Sociālās apdrošināšanas iemaksa: $500 \times 0,105 = 52,50$ eiro
2. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa bāze: $500 - 52,50 - 300 = 147,50$ eiro
3. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis: $147,50 \times 0,2 = 29,50$ eiro
4. Neto alga: $500 - 52,50 - 29,50 = 418,00$ eiro

Tu vari pārbaudīt rezultātu, izmantojot darba algas kalkulatoru tiešsaistē:

<https://mansjumis.lv/darba-algas-kalkulators>

4.1. Jānim ir 14 gadi. Viņš plāno vasarā vienu mēnesi strādāt par preču iesaiņotāju sava tēvoča uzņēmumā. Par paveikto darbu tēvocis viņam sola bruto algu 450 eiro. Jānim nav apgādājamo – mazu bērnu un nestrādājošas sievas. Jānis vēlas zināt, cik naudas par savu darbu viņš saņems “uz rokas” jeb neto. Palīdzi Jānim izrēķināt neto algu!

4.2. Zita strādā par lietvedi un saņem bruto algu 890 naudas vienību mēnesī. Viņa viena audzina skolas vecuma meitu.

4.2.1. Aprēķini Zitas mēneša neto algu!

Ir zināma šāda informācija:

- a) neapliekamais minimums: 100 naudas vienību;
- b) sociālās apdrošināšanas iemaksas darba ņēmējiem: 9 %;
- c) iedzīvotāju ienākuma nodoklis: 22 %;
- d) atvieglojumi par apgādājamajiem: 150 naudas vienību.

4.2.2. Valdība nolēma ieviest šādas izmaiņas:

- sociālās apdrošināšanas iemaksu likmi paaugstināja līdz 9,5 %,
- neapliekamo minimumu samazināja līdz 90 naudas vienībām.

Aprēķini Zitas neto algu pēc šīm izmaiņām!

4.2.3. Kā mainījās Zitas ienākumi pēc valdības veiktajām izmaiņām?

Pamato atbildi ar aprēķiniem!